

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

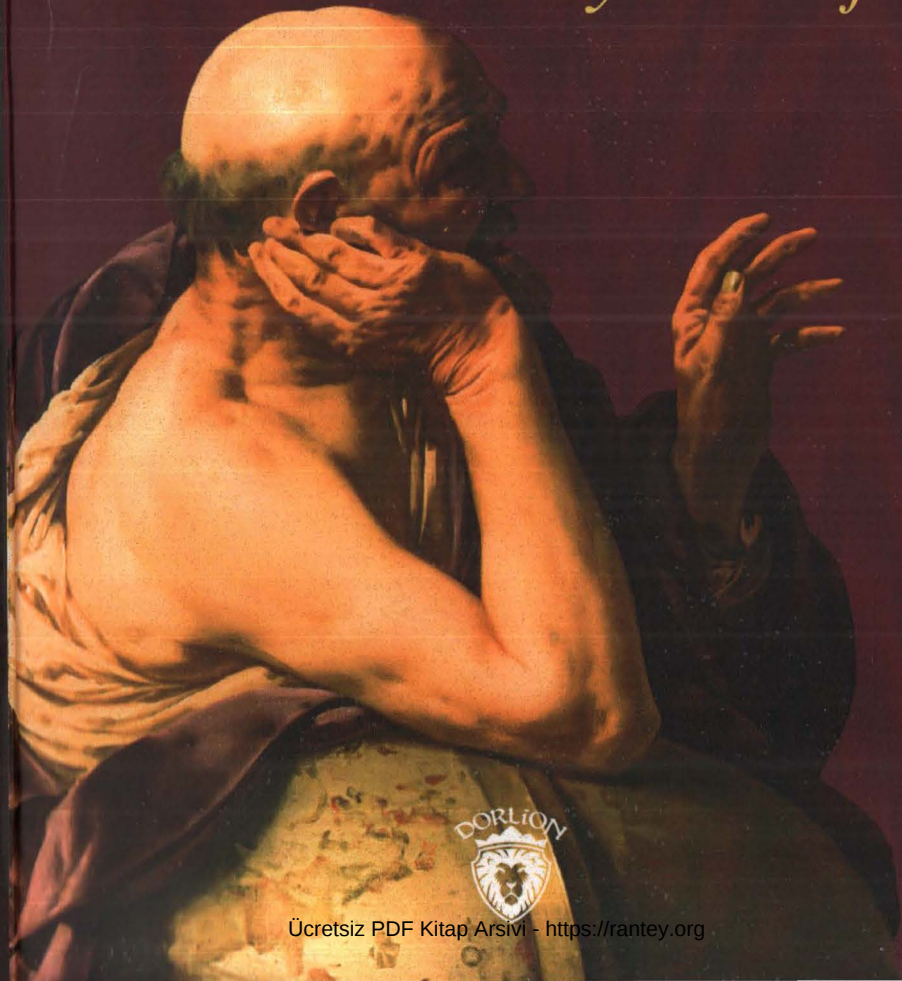
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AYASLUKLU HERAKLİT

Haydar Rifat

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Felsefe

AYASLUKLU HERAKLİT

Haydar Rifat

Haydar Rifat
Ayasluklu Heraklit

Genel Yayın Yönetmeni: Aydın Şimşek
Editör: Dorlion Editör Atölyesi
Yayına Hazırlayan ve Sadeleştiren: Muhammed Yıldırım
Kapak Tasarım & Sayfa Düzeni: Dorlion Tasarım Atölyesi
1. Baskı: Mart 2022

Sertifika No: 33967
ISBN: 978-625-419-149-7

© Dorlion Yayınları | Mart 2022
© Haydar Rifat | Mart 2022

Merkez Adres: İstiklal Mah. Yeşiltepe Sok. 24/ A Eskişehir

Şube Adres: Kültür Mahallesi, Liderler İş Merkezi,
Kızılırmak Cd. D: No: 63/9 06420 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 433 03 78 • **Gsm:** (0555) 037 73 19 • (0530) 307 10 93

İç Baskı & Cilt: Bil Ofset Basım Yayın Matbaa Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tesviyeci Caddesi No: 7/5 İskitler- Ankara

Tel: 0312 433 03 78
Sertifika No: 46767

© Bu kitabın yayın hakkı Dorlion Yayınları'na aittir.
Dorlion Yayınları™ bir İnsancıl Sahaf tescilli markasıdır.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiç-
bir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

web: www.dorlionyayinlari.com
e-posta: dorlionyayinlari@gmail.com

KİTAP İSTEME ADRESİ:

INSANCIL

Siparis Hattı: 0 530 307 10 93 - 0 532 674 09 30

web: www.insancilkita.com • **e-mail:** depo@insancilsahaf.com

Üstat C. Sena'ya

ÖN SÖZ

Biri matematikçi, öteki ünlü filozof olmak üzere iki Heraklitos vardır.¹

Eski çağlarda felsefe ve ilim alanında en parlak güneşlerden biri olmuş olan filozof Ayasuluklu² Heraklitos'un eserleri kaybolmuş, kalan derme çatma parçaları Eski Yunanca'dan bütün dünya dillerine çevrildiği gibi biz de M. Solovin tarafından Fransızcaya yapılan son ünlü tercümeyi ve bu tercümeyle Anatol Frans tarafından yazılan ön sözü aynen alarak bu küçük kitabı yayımlıyoruz.

Bizde bu konuya dair şimdiye kadar yazılan dağınık satırlar toplansa ancak bir sayfalık kadar yer tutar. Bu sebeple bu filozof hakkında V. Broşar tarafından sekiz on önemli kaynağa gitmek için toplanmış ve kitaba Anatol Frans tarafından yazılan ön sözde bulunmamış olan bilgiyi de buraya koymayı faydalı gördüm:

1 Heraklit veya Heraklitos. Eserin adına müdahale etik olmayacağı için metinde "Heraklitos" ismi tercih edilmiştir.

2 Ayasluk veya Ayasuluk. Eserin adına müdahale etik olmayacağı için metinde "Ayasuluk" tercih edilmiştir.

Yunan filozoflarından Heraklitos, Ayasuluk'ta³ İsa'nın doğumundan aşağı yukarı 576 yıl önce doğmuştur. Ölümü 480'e doğrudur. Zengin ve nüfuzlu bir ailedendir. Yurdu-
nu altüst eden siyasal mücadelelere atılmış ve soyluların
tarafını tutmuştur. Vatandaşları tarafından sevilmemiş gibi
görünür. Zaten hayatı hakkında bilgi pek az ve tarihçilerin
tanıklığı da şüphelidir.

Diyojen Laerse tarafından hastalığına ve ölümüne dair
verilen bilgi de böyle olduğu gibi dinsizliğinden dolayı iş-
kencelere uğradığına dair Hristiyan tarihçilerin yazıları da
bu türdendir.

Teofrastus, filozofun yaratılıştan gamlı olduğunu söy-
ler. Eserlerinden elde kalan parçalar da bunu doğrular bir
hâldedir. Fakat Diyojen Laerse tarafından filozofun insan-
lardan kaçır bir tabiatta olduğuna dair anlatılan fıkralar
fikir verme anlamında önemli değildir.

Demokritos'un her şeyi gülerek, Heraklitos'unsa ağlaya-
rak karşıladıkları da bir masal olmaktan ileri geçecek kuv-
vette değildir.

Kimlerden ders gördüğü de pek bilinmemektedir.
Ksenofon'un çömezlerinden olduğu hakkındaki rivayette
de isabet yoktur.

"Tabiata Dair" ismiyle yazdığı kitabını Aristo da Lükres
de anlaşılmaz bulurlar. Nitekim filozoftan elde kalan parça-
lar da bu hâldedir.

Gene bu parçalarda filozofun gururu, nefsi hakkında-
ki yüksek inancı göze çarpar ve kendisinin yalnız başına

3 Efes = Ayasuluk

binlerce ve binlerce şahsiyetlere üstün olduğu kanaatinde bulunur.

Yunan felsefe tarihinde Heraklitos'un yeri çok yükücedir. Kendinden önceki milletlerin hiçbirine bağlanmayarak ortaya hem genel anlayışlara hem de diğer filozofların kuramlarına tamamen karşı olarak yepyeni ve pek derin felsefi bir öğreti koymuş ve bunlar sonraları Platon üzerinde önemli etkiler yapmış, bunların ruhlarını Platon kendi sistemine sokmuştur. Daha daha sonra Stoacılarca benimsenen fizik, gerçek birtakım değişiklikler görmüş olmakla beraber filozofun fizikinin ikinci aşaması sayılsa yeridir.

Aynı şekilde filozofun görüşünden büsbütün uzak düşünür sayılan Anesidemos gibi birtakım filozoflar kendisinden hem de çok canlı meselelerde önemli fikirler almışlardır.

Heraklitos, ne tarafa baksa hiçbirinde doğru bir bilgi bulmadığını, insanların ezeli hakikatle bir türlü uzlaşmadığını söyler. Onun gözünde bir dünya nizamı yoktur. Hakikat de kendisine inanılmaz bir hâlde görünür; kulaklarına vurduğu zaman bile kendisine sağırdır. Ancak Yunanistan'ın yedi hâkimi müstesna olarak büyük şöhret kazanmış olan adamların hiçbirinde kıymet bulmaz. Hesiodos'a, Homeros'a Pisagor'a Ksenofon'a amansız bir hâlde hücum eder.

Felsefi mektebi, Ele mektebi ile taban tabana zıttır. Ele mektebi kesim olarak bir ve hareketsiz varlık kabul ettiği hâlde Heraklitos, her tarafta çokluk ve değişiklik görür. Dünyada hiçbir şeyin hiçbir zaman kendi kendinin aynısı olarak durmadığını kabul eder. Her şey, her an değişir, geçer, ölür. Şu sözü nesilden nesile aktarılmıştır: "Her şey

akar... Aynı nehirde iki kere yıkanılmaz.” Daha açık olarak: “Sabit hiçbir şey yoktur, her şey olur ve bir diğerine zıttan geçer.” Madde birbirine girer, zıtlar birbirinin aynıdır. Nöbetleşe en ters şekiller alan, daima akışkan olan aynı bir varlıktır. Gündüz, gece olur; gece, gündüz olur. Küçük büyür, görünmez olan görünür. Yüksek, alçak; zararlı, faydalı; başlangıç, son; geçici, kalıcı aralarında fark yoktur. Yaz ve kış, savaş ve barış aynı şeylerdir. Her şeyin hamuru olan çamur durmaz, dinlenmez. Yeni yeni şekiller alır.

Madde böyle sürekli bir zıttan ötekine geçer ve o, bundan savaşın kâinatın anası ve melikesi olduğu sonucuna varır. “Dünyanın hukuku ve nizamı savaştır.” der ve bunlar birbirinden ayrı şeyler birleşir, her yerde birbirine ters gerilimler görünür, keman ve lir buna örnektir.

Zıtların varlıkla yokluğun aynılığını daha o zaman gördüğünden dolayı bir zaman sonra filozof Hegel, Heraklitos’u uzun uzun övecektir.

Filozof böyle her şeyde zıtlar ve savaş görmekle beraber yine her şeyde ve aynı sebeple aynılık ve ahenk bulur. Zıtlar birlik içinde birleşirler. Onların hepsi kendi kendinden, aynı bir şeyden ayrılan ve yine birleşen bir asıldan gelirler. Bütün bu zıtlardandır ki gözleri kamaştıran dünyanın şu ahengi doğar...

Birbiri ardına bu kadar türlü şekiller alan bu tek varlığa Heraklitos “ateş” der. “Dünyalar, ne Tanrıların eseridir, ne de insanların...” der. O her zaman vardı, vardır ve sonsuza dek var olacak, yanacak ve kanununa göre sönecek olan bir ateşten ibarettir.

Her şeyin esası olarak tanıdığı bu ateş hakkında ne tarihçiler ne de eleştirmenler ittifak etmişlerdir.

Zeller'e göre ileri sürülen bu şuurlu düşünce üzerine metafizik bir prensipten doğmaz. O, Heraklitos'un görüşünün aslında bir fizik görüşü olduğunu reddetmez. Filozofun hayal gücü, onun her yerde gördüğü değişme kanununa fizik bir simge katar. Şuuru genel fikir ile bu fikrin ifade edildiği şekil arasına ayırt edemez. Yahut ilk ateş duygularımızın bildirdiği ateş değildir, hareketsiz, vasıf itibarıyla daima aynı hâlde duran ve diğer şeylerin şekillenmesine yarayan bir cevher de değildir.

Bu etkin bir prensiptir. Anasırın ruhudur, kâinatın her bir kısmında ezelden beri seyrederek ve maddenin sürekli, sonsuz değişimine vücut verir.

Ateşin ışını yahut şimşek sıcak unsurdur, sıcaklığın prensibidir. Kendisinin buna "esir" adını vermiş olması da muhtemeldir. Bu esas ateşin olgunlaşması ve hâl değiştirmesi tesadüfen meydana gelmez. Aksine herkes tarafından itaat edilen tanrısal hükümleri değişmez kanuna tabidir. Bu kanuna da zorunluluk denir. Bu şekilde kendini ayırt etmeksizin dünyaya hayat veren, dünyayı çeviren bir düzenli güç vardır. Dünya ile Tanrı arasında bir ayrılık yoktur. Biri ötekine devam üzere bağlıdır. Bu üstün akıl, ateşten ayrı bir şey değildir. Sonraları Heraklitos, öğretilerini kendilerine mal edecek olan Stoacılar, bu ateşe artist ve makul vasfını vereceklerdir.

İşte Heraklitos'un felsefi öğretisi, ana hatlarıyla budur.

Bu, Eleatlarınkinden ayrılmakla kalmaz, açıktan açığa dinamik huyuyla Empedokles'ten, Anaksagoras'tan, Demokritos'tan da ayrılır. Burada Heraklitos'un fizikinden veya dünyaların var oluşunu, dünyaların anlayışından ve teferruatından bahsetmeye gerek yoktur.

İlim hakkındaki kuramlarına gelince: Buna dair elde pek az bir şey vardır. Duyguları yalancı bulur, muhakemeyi duygulardan üstün tutar. Bu konuyu derinleştirmemiştir. Kendisinden kalan sözler arasında ahlaki, siyasi ve dinî olanlar vardır. Hayvanlar gibi yaşayan, yiyip içip döl yetiştirip kalan, yüksek bir ülkü peşinden gitmeyenleri önemsemez. “Bahtiyar olmak insanın kendi elindedir.” der. “Dünyanın düzenine uymalı, o düzene ki nasıl olması gerekiyorsa uymalı, o düzene ki nasıl olması gerekiyorsa daima öyledir...” der.

Devletlerin kurtuluşu için kanunların her şeyin ve herkesin üstünde tutulmasını gerekli görür. Bir millet vatanını korumak için nasıl ölümüne dövüşürse, kanunları için de aynı fedakârlığın gösterilmesini vazgeçilmez bulur.

Kanunların üstünlüğü ne tek bir kuvvetin ne de en iyiye itaat etmeyi bilmeyen ve kendinden yukarı bir şey anlayamayan çokluğun hükmetmesine feda edemez. Din konusunda halkın inançlarına dil uzatmaz, aksine onlara büyük saygı gösterir. Kâhinlere inanır. Jüpiter’den, Apollon’dan saygı ile bahseder. Anlaşılmayan nokta şu itikatları felsefi öğretisi ile nasıl uzlaştırdığıdır.

15.08.1935 / Erenköy

Haydar Rifat

ÖN SÖZ

Çocukluğunda Antik Yunanca dilini ana dili gibi öğrenmiş ve daha sonra kendisini felsefeye vermiş olan genç bilgin M. Solovin, bize Heraklitos'tan kalarak saklanabilmiş bulunan birtakım parçaların Fransızcaya yapılan çevirilerini vermiştir.

Bu çeviriler harfiyen yapılmış, bu sebeple metindeki kurulum ve yalınlık da aynen kalmıştır.

Bir şair: *“Böyle bir işte şüphesiz gönüle yakınlık olmaz. Fakat kitabın ruhuna girmiş olan biri elimizden tutunca her taraf apaydın, dümdüz olur.”* diyor.

Hâlbuki bütün kitabın manasını anlamakta güçlük varsa, elde Heraklitos'un kitabının kendisi değil, yalnız bazı enkazı olduğuna göre bunların bu hâllerinde özlerine ermekteki güçlük meydandadır. Ancak kimyanın ve fiziğin kurulup maddenin bileşenleri ve değişimleri hakkında söz söylenecek raddeye gelinmesi birçok hâlde ihtiyar filozofun fikirlerinin anlaşılmasını aydın kafalar için kolaylaştırmış.

Heraklitos, Adalar Denizi'nin⁴ bir kıyısında Grek dehasının ilk parıltısını yaydığı, İsa'nın doğumundan yedi yüzyıl öncesinden başlayarak ticaretin, sanayinin, ilmin, edebiyatın, felsefenin içinde geliştiği büyük limanı meşhur Artemis mabedi ile ünlü ve verimli topraklara sahip Ayasuluk'ta doğmuştur.

Heraklitos'un yetiştiği sıralarda İranlılara yenilen Lidyalılar da Anadolu kıyılarının bu batı sömürgelerini İran hükümdarlarına teslim ediyorlardı.

Bu yerleri özgürlükle beraber felsefe de bırakıp çekiliyor ve Ana Yunanistan'da bir vatan arıyordu.

Yüksek bir soydan gelme ve fikren ateşli olan Heraklitos, vatandaşlarının İranlılara büyük bir gevşeklikle teslim olmalarına şiddetle kızıyordu. Savaşta ölenlerin Tanrılarca da insanlarca da kutsal olduklarını, bu sebeple söyler.

Halkın kanunlarını, kalelerinin duvarlarını savunur gibi aşk ile savunmalarını isterdi. Tüsidit'in anlattığına göre Perikles tarafından Peloponez savaşının ikinci yılında ölen Atinalıları saygı ile anmak için: *"Atina'nın adil kanunlarla idare edildiğini ispat ettiğim zaman, onun uğrunda ölenlere yeteri kadar saygı göstermiş olurum."* şeklinde söylediği cümlelerin ruhu ile Heraklitos'un o isteği arasında yakınlık vardır.

Heraklitos için en beğenilen idare şeklinin ne olduğunu bilmek için elimizde hiçbir vasıta yoktur ancak halkçılığa inancı olmadığını ve tek bir öndere itaati tavsiye ettiğini biliyoruz. *"En iyisi olmak şartıyla benim için bir kişi on bin kişiye denktir."* diyordu.

⁴ Ege Denizi

Bu kitabın içinde bulunan kısa fıkraların Heraklitos'un kaybolan ve "Kâinat, Politika ve İlahiyat" adlarıyla üç kısımdan ibaret olan kitabının ikinci kısmına ait olmaları muhtemeldir.

Söylemeye yer yoktur ki şu ilahiyat tabirinin bugünkü anlamıyla bir ilişkisi, akıl dışı ve dogmatik şeylerle hiçbir ilgisi yoktur.

Hakikati aramayı kendine iş edinen Heraklitos, duygulardan, bayağı ve şüpheli tanıklardan kaçınır. Arayıcıya, ilk önce kendi kendini gözlemesini tavsiye eder.

Tales'in suda, Anaksimandros'un havada aradığı maddesel cevheri bu Ayasuluklu, ateşte görür.

Kâinatın cevheri, bunların her birinin gözünde her ne olursa olsun, herhâlde birdi, başlangıcı ve sonu yoktu.

Heraklitos'a göre her şey ateşten çıktığı gibi yine ateşe döner. Bu ateş kendisine hareket hâlinde görünür ve onsuz dünya yaşayamazdı.

İçinde yer eden maddenin bu sonsuz akışını müthiş bir kuvvetle ifade eder: "*Aynı nehirden ineriz ve inmeyiz.*" Yani daha ilk inişte nehir de insan da değişmiştir. Böylece dünya hiçbir kimse ve kuvvet tarafından yaratılmış değildir. Başlangıcı olmayan zamanlardan beri vardır. Sonu olmayan zamanlara kadar var olacaktır.

Durup dinlenmeden hareket ve değişme hâlinde bulunan tek bir maddeden oluşmuştur. Ruhçuların, insanın özünü güya ruh ve maddeden yani her şey sayılan bir hiçle hiçten başka bir şey olmayan bir hepten ibaret göstermeleri boştur. Cennet ve cehennemli, melekli, peygamberli din gibi. Tabi dinde de sadece bir Tanrı kabulü renksiz, boştur.

Maddenin birliğine ilişkin bu anlayışa Ayasuluklu, aynı yoldan zıtlıkların aynılığını da katar ve bunu çok ileriye götürerek: *“Tanrı; gece ve gündüzdür, kış ve yazdır, savaş ve barıştır. İyi ve kötülük, tek ve aynı şeydir.”* demeye kadar varır.

Ona göre savaş hayatın gerçek şartıdır. Bu bakımdandır ki Heraklitos, insanlar ve Tanrılar arasından anlaşmazlığı kaldırmaya ve bunun için dünyanın nizamını bozmaya çalışması sebebiyle Homeros’u kınar.

Dünyaların doğuşuna ait bu görüşler, fikirlerin üzerine tanrısal, müthiş öğretilerin çöktüğü ve herkes kesin olarak zorla da olsa aşağı yukarı *“Zamanda ve mekânda sonsuz bir varlık, ebediyet kadar uzun bir zaman yapayalnız durduktan sonra tutup şu dünyayı yaratmak ihtiyatsızlığında bulunmuş, bu yüzden bütün kurtuluşunu, rahatını kaybetmiş. Bir sınır içinde kalmış, belirmiş. Kendi mahlûkatıyla maddi manevi içinden çıkılmaz zorluklara dalmış, o hâlde de kıymet bilme davasından kalmamış.”* gibi sanılara inanmaya mecbur tutulduğu bir devirde çok güçlükle hazmedilebilirdi.

İşte insanlar on sekiz asır bir kafes içinde hapsedilmiş bir sincap gibi hep bu sistem içinde bunalmış bir hâlde bırakılmıştır.

İnsanların böyle din boyunduruğundan kurtulup bir Anaksimandros’un, bir Heraklitos’un cüretini gösterebilmeleri için nelerden sonra dünyaya Kant’ın, Laplas’ın gelmeleri icap etmiş ve ancak ondan sonradır ki olumlu bilgilerin keskin gözleriyle var olma meseleleri ele alınabilmiştir.

Şimdi modern fizik ve kimyaya dair önümüzde yığılı bir hâlde bulunan bilgilerin bizi, birçok noktalarda Grek dehasının ilk düşünme ve denetlemelerine uygun düşen varsayımlara götürmeleri hayretle seyredilecek bir manzaradır.

HERAKLİTOS

Bu öğretiy ebediyen doğruysa da insanlar, bunu ne duymadan ne de ilk defa işittikleri zaman bir türlü anlayamamışlardır. Bütün varlıklar hayata bu öğretiye uygun olarak geldiği hâlde benim her şeyi kendi hususi doğasına göre anlatmak ve gerçekten nasıl var olduklarını ortaya koymak için kullandığım sözlerle, usullerle karşılaşınca tamamen habersiz bulunmaktadırlar.

Birtakım insanlar da uyandıkları zaman ne yaptıklarını bilmezler. Nasıl ki uyurken başlarından geçenleri de unutturlar.

Bu sebeple aklın yolundan şaşmamak gerekir. Evrensel olan şey herkese ortaktır ve akıl evrensel olmakla beraber birçok kimse güya her birinin kendine özgü bir zekâsı varmış gibi yaşarlar.

Mutluluk, maddi hazzardan ibaret olsaydı, yeme kavuştukları zaman öküzleri mutlu saymamız gerekirdi.

Kanla lekelenenlerin temizlenmeye çabalamaları boştur. Onlar çamura daldıkları hâlde çamurla yıkanmaya çalışanlara benzerler. Onları bu durumda bulanlar, kendilerine gerçekten deli gözüyle bakarlar. Onların Tanrılardan dileklerde bulunmaları, duvarlara söz söylemeyi andırır. Bu, tanrıların ve kahramanların asıl doğalarının gerçekten bilinmediğine işarettir.

Güneş yalnız her gün yeniden doğmaz, her an da yenilenmektedir.

Şayet bütün şeyler dumana dönüşseydi, onları ancak bu-runlarımızla tanıyacaktık.

Zıtlar uyuşur, ayrı ayrı seslerden en güzel ahenk çıkar, uğraşılarak her şey olur.

Beygirin keyfi başka, köpeğinki başka, insanınki başkadır. Eşekler samanı altından daha makbul sayarlar.

Doğa da zıtları sever ve ahengi birbirine benzeyen şeylerle değil, zıtlıklarla kurar. Nitekim erkeği kadınla birleştirmiş, cinsi kendi cinsiyle birleştirmemiştir. İlk birleşmeyi birbirine zıt unsurlarla yapmış, birbirine benzer unsurlarla yapmamıştır.

Sanat da apaçık bir hâlde tabiatı taklit eder, aynı yoldan yürür.

Resimde beyaz renk siyah renkle; sarı renk kırmızı renkle karıştırılır. Böylelikle suret ile asıl arasında bir benzerlik elde edilir. Musiki ince ve kalın sesleri, uzun ve kısa sesleri ayrı ayrı perdelerde toplayarak tek bir nağme yapar.

Sarf bütün sanatını sesli ve sessiz harfleri birleştirmekle işler. Birlikler parçalardan ve topluluklardan, uygunluklardan ve aykırılıklardan, ahenk ve ahenksizliklerden birleşir. Maddelerin çokluğundan birlik, birliğinden çokluk çıkar.

Gerek vahşi gerek evcil hayvanlar, gerek havada gerek toprakta gerek suda yaşayan hayvanlar, mevcut kanunlara göre doğar, en yüksek derecelerine kadar gelişir ve göçerler ve dünya her düşen kırbaçla yönetilir.

Aynı nehirden inen kimse hep yeni yeni çayların alındığını görür. Ruhlar da sudan buhar hâlinde yukarı çıkarlar.

Soylu bir adama pis olmak veya pislikte durmak yaraşmaz.

Daima var olan bir şeyin önünde insan nasıl saklanabilir?

Birçok kişi başlarına gelen şeyleri gözlerinin önüne getirir. Hatta bunları öğrendikten sonra da anlamaz, yalnız içlerinden kurarlar.

İnsan kendini ümide kaptırmasa umulmadık şeylere rastlamaz. Oysaki bunlara ulaşmak ve içlerine girmek, çok güç şeylerdir.

Öyle adamlar vardır ki be söylemeyi ne de dinlemeyi bilirler.

İnsanlar doğunca yaşamak, bu suretle de ölmek ve daha iyisi dinlenmek peşinde gezerler. Arkalarından da yine ölüme yem olmak üzere birtakım çocuklar bırakırlar.

Altın arayıcılar çok toprak karıştırır ve az bir şey bulurlar.

Şayet haksızlık olmasaydı insanoğlu hak adını da bilmezdi.

Savaşta düşenleri hem Tanrılar hem de insanlar kutsarlar.

Şanlı ölüm en büyük tazminatı olan “ödülü” alır.

İnsan ölünce rahat bir gece içinde, büyük bir nur karşısındadır. Yaşarken gözlerini yumup uykuya daldığı zaman ölüme dokunur. Uyanık hâlde ise uyuyanın yanındadır.

En tecrübeli adamın görüp bileceği ancak bir ihtimalden ibarettir. Fakat hak hükümdarı yalancılar, yalancı şahitleri elbette tanır.

En soylu kimselerin her şeyden evvel üstün tuttıkları bir şey vardır ki o da yıpranıp gidecek şeyler yerine ebedi ündür. Fakat çokluk hayvanlar gibi otlamakla oyalanır.

Bütün varlıklar için bir olan var oluş, katiyen hiçbir Tanrı veya hiçbir insan yapısı değildir.

O ezelden beri vardı, vardır ve sonsuza kadar var olup gidecektir. Ezelden beri canlı bir ateş ki değişmez, ölçülere göre yanar ve söner.

Yalnız *Hikmeti* temsil eden *Birlik*'e Zeus adı verilmiş ve-rilmemiş onun için hiçtir.

Kanun tek bir kimsenin iradesinin dinlenmesini de ister.

Onu duydukları zaman da anlamazlar ve böylelikle sa-ğırlara benzerler. Şu söz onlar için söylenmiş demektir: “Hazır bulundukları hâlde yoktur.”

Hikmete gönül bağlayanlar çok şey öğrenmeye borçludurlar.

Suya dönüşmek, ruhlar için ölüm; toprak olmaksa su için ölümdür. Topraktan su ve sudan ruh doğar.

Büyük bir ustalık, insana zekâ verince çıkmaz. Öyle oldu Hesiodos da Pisagor da Ksenofon da Hekate de zeki olurlardı.

Akıl tek řu noktada özetlenebilir: Bütün maddeleri idare eden hikmeti bilmek.

Hmeros kurumlardan sopayla kovulmaya layıktı. Arşilok da böyledir.

Küstah bir gururu kırmak, bir yangın söndürmekten çok daha gereklidir.

Millet kanunlarını vatanını korumak yolunda gösterdiği ateşle korumalıdır.

Bütün istikametlerinde arayışlar yapılmışken dahi ruhun sınırlarını çizmek imkânsızdır. Çünkü onun derinliğine yetişilemez.

En önemli şeylere aceleyle hüküm vermeyelim.

En iyisi olmak şartıyla benim gözümde bir adam on bin adama denktir.

Aynı nehirden iniyoruz yahut aynı nehirden inmiyoruz. Varız yahut yokuz.

Önder olarak beni değil, akli örnek alıyorsanız, her şeyin birliğe vardığını kabul etmek makul olur.

Birbirine zıt unsurların nasıl olup da bir birlik yapacağını bir türlü anlayamazlar. Bu birbirine karşı hareketlerin ahengidir. Nitekim kemanda ve udda da böyledir.

Zaman, zar ile oynayan bir çocuktur. Zaman, bir çocuğun saltanat çağıdır.

Savaş her şeyin anası, herkesin hükümdarıdır. Tanrıların bazılarını kaldırır... Bazılarını da insan derecesine çeker. Bazılarını esir, bazılarını da azat eder.

Gizli ahenk, görünen ahenge üstündür.

Görölebilen, işitilebilen ve öğrenilebilen her şeyi üstün tutarım.

İnsanlar görölen şeyleri tanımak konusunda kendilerini tamamen bırakır, aldanırlar. Nitekim Homeros buna örnektir. Hâlbuki Homeros bütün Greklilerden daha dirençlidir.

İnsanların çoğu Hesiodos'u kendileri için üstat sayarlar. Onlar bilirler ki Hesiodos çok şey bilirdi. Hesiodos! O çaresiz hatta gece ile gündüzü ayırt edemezdi... Fakat hepsi bir yere çıkar.

İyilik ve kötülük tek bir parçadır ve aynı şeydir.

Yukarıya ve aşağıya doğru yol birdir.

Deniz suyu suların en temiz ve en tatsızdır. Balıklar için içilir ve içinde yaşanır bir sudur. İnsanlar için içilmez ve öldürücüdür.

Kalıcı olanlar geçici ve geçici olanlar kalıcıdır. Bunlar karşılıklı olarak hayat ve ölüm gibi değişim içindedirler.

Tanrı; gündüz ve gece, kış ve yaz, savaş ve barış, bolluk ve kıtlıktır. Üzerine dökülen kokulu şeyler dolayısıyla herkesin zevkine göre türlü türlü isimler alan ateş gibi değişiklikler içindedir.

Kefaretler, ruha deva olurlar.

İnsanların fikirleri, çocuk oyuncaklarıdır.

İnsanlar her şeyi idare eden üst akılla devamlı ilişkide olmakla beraber aralarında ahenksizlik vardır ve gece gündüz rastladıkları şeyler, kendilerine garip görünür.

Uykudaymış gibi davranmak ve konuşmak doğru değildir. Çünkü uykudayken de davranır ve konuşur görünürüz.

Fanilerin birçoğunu taklit ederek “Biz bunu gelenek hâlinde sizden böyle aldık.” dememelidir.

İnsanlar uykuya daldıkları zaman evrenle birlikte işlerler.

Ateş suyun, su ateşin veya toprağın ve toprak suyun zararına yaşar.

İnsanların fikri genel olarak isabetten mahrumdur ancak tanrısal fikir böyle değildir.

Bilmelidir ki savaş evrenseldir. Hukuk ve adalet, mücadelede ibarettir ve her şey anlaşmazlık ve ihtiyaç yüzünden var olur.

Bir çocuk bir adamın karşısında nasıl çocuk hâlindeyse bir adam da anlaşmazlık karşısında öylece çocuk hâlinde kalır.

En güzel maymun, insan türüyle karşılaştırılınca tiksindirici görünür.

İnsanların en akıllısı Tanrı'ya akılca, güzellikçe ve bütün başka konularda kıyas edilince bir maymundan başka bir şey değildir.

Aptal, her söz karşısında apışır kalır.

İçimizde daima aynı şey bulunur. Hayat ve ölüm, uyanıklık ve uyku, gençlik ve ihtiyarlık... Bunlar sürekli birbirinin içinde kaynaşır.

Tanrısal şeylerin çoğu güvensizliğimiz yüzünden algımızdan kaçarlar.

Uyanık hâllerinde insanların hepsinin birden aralarında ortaklaşa tek bir dünyaları vardır fakat uykuda her birinin ayrı ayrı birer dünyası vardır.

Her şey ateşle ve ateş her şeyle değiştirilir. Altının madde ile ve maddenin altın ile değiştirildiği gibi.

Aynı nehirden iki defa inilerek geçici bir şeye iki defa dokunma imkânı yoktur. Çünkü o her an dağılır ve yeni bir oluşum teşkil eder. Değişimlerindeki çabukluk ve devam yüzünden eczası birbirine yaklaşır, uzaklaşır.

Kâhin kadın deli bir hâl ile ağzından her türlü süs ve gösterişten uzak birtakım ağır hükümler savururken, içinde işleyen Tanrı'nın kudretiyle, o sesi binlerce yılın arasından geçer.

Delfi'deki kâhinin⁵ efendisi bir şey söylemez, bir şey saklamaz, yalnız gösterir.

Güneş, kendine çizilmiş olan sınırın dışına çıkamaz. Yoksa adaletin yardımcıları olan Erinnyes⁶ isimli ilaheler kendisini keşfederlerdi.

5 Pythia, Delfi'deki Apollon Tapınağı'nın yüksek rahibesinin adıydı. Özellikle onun kâhini olarak hizmet etti ve Delfi'nin Oracle'ı olarak biliniyordu.

6 Erinnyes - Eumenides - Furies: İnsanları kötülüklerden dolayı cezalandırmakla görevli ilaheler.

Cehaletini ortaya atmaktansa saklamak iyidir.

Cesetleri gübre gibi atmak lazımdır.

Köpekler tanımadıklarına havlarlar.

Yöneten ve kesin hâkim olan güneş her şeyi yerli yerinde tutar, idare eder ve meydana çıkarır.

Bütün yemişleri veren, mevsimleri yaratan odur.

Ben kendi kendimi buldum.

Gözler kulaklardan daha emin şahitlerdir.

Tanrı'nın her işi güzel, iyi ve haktır. İnsanlar aksine o şeylerin bazılarını doğru, bazılarını da yanlış olarak görürler.

Dairenin çevresinde başlangıç ve son birleşirler.

İnsanların zekâsı ve aklı nedir? Sokak gevezelerine dahi kapılırlar ve kendilerine çokluğu hâkim kılarlar. Hâlbuki bunların çoğu kötü, pek azı iyidir.

Bir gün ötekine denktir.

Ruhları karanlık olanlar için gözler ve kulaklar fena şahitlerdir.

Sözlerini duyduğum kimselerden hiçbirini, ince şeyleri kavramanın bütün diğer şeylerden kökten ayrı gayrı olduğunu anlayamamıştır.

Bütün arzularının tatmin edilmesi insanlar için faydalı bir şey değildir.

Hastalık, sağığı kıymetlendirir. Kötülüğü iyiliğe, açlığı tokluğa, yorgunluğu sessizliğe çevirir.

İnsanın en büyük meziyeti düşünmektir. Akıl doğru söylemekten ve tabiatı dikkatle gözetererek ona göre yürümekten ibarettir.

Düşünmek orta malıdır.

İnce eleyip sık dokuyarak konuşmak için üst akıl iyice benimsenmelidir. Çünkü insanların yaptıkları bütün kanunlar, cevherlerini oradan alırlar ve her şeye yeter olan ve her şeye hükmeden, her şeye üstün gelen odur.

Zekâ ruh için yaratılıştan eştir ve onunla birlikte gelişmeye bağlıdır.

Kendi kendini tanımak ve makul olmak yolu bütün insanlara açık bir şeydir.

Bir adam sarhoş bulunduğu zaman bir çocuk tarafından dahi sevk edilebilir. Sallanır ve nereye gittiğini bilemez, çünkü ruhu ıslaktır.

Şiddetli ışık... Bu en uslu ve en iyi bir ruhtur.

İnsanın huyu iyilik ve kötülük perisidir.

Ayasuluklular mademki aralarında en faydalı olan Hermodoros'u "İçimizde pek hayırlı biri bulunmamalı yahut şayet böyle biri varsa o başka bir tarafa, başkalarının yanına çekilip gitmelidir." diyerek kovmuşlardır. Kenti çocuklara bırakarak kendilerini hep bir arada assalardı iyi ederlerdi.

Doğa, saklanmaktan hoşlanır.

Dünyanın en büyük düzeni tesadüfe atılmış bir yığın pislikten başka bir şey değildir.

İçinde birçok ecza bulunan ilaç, sallanmadan da ayrışabilir.

Soğuk sıcak olur, sıcak soğuk olur. Yaş kurur, kuru ıslanır.

Değişen şey dinlenir. Aynı efendilere sürekli hizmet etmek yorucu bir şeydir.

Evren ateşten doğmadır ve günün birinde yine ateş tarafından yakılacaktır. Bu olay, eğilmez ve şaşmaz olan mukadderat eliyle ezelden beri devir devir tekrarlamaktadır.

AYASLUKLU HERAKLİT

Haydar Rifat

Hakikati aramayı kendine iş edinen Heraklitos, duygulardan, bayağı ve şüpheli tanıklardan kaçınır. Arayıcıya, ilk önce kendi kendini gözlemesini tavsiye eder.

Tales'in suda, Anaksimandros'un havada aradığı maddesel cevheri bu Ayasuluklu, ateşte görür.

Kâinatın cevheri, bunların her birinin gözünde her ne olursa olsun, herhâlde birdi, başlangıcı ve sonu yoktu.

Heraklitos'a göre her şey ateşten çıktığı gibi yine ateşe döner. Bu ateş kendisine hareket hâlinde görünür ve onsuz dünya yaşayamazdı.

Siz de
Yazar Olmak
İster misiniz?

İnternet satış: www.İnsancılıkıtap.com

facebook.com/dorlonyayınları

[Instagram.com/dorlonyayınları](https://instagram.com/dorlonyayınları)

twitter.com/dorlonyayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://raney.org>

ISBN: 978-625-419-149-7

